

УДК 903.5:801.8

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/96-2-39>**Ростислав КОВАЛЬ,***orcid.org/0000-0001-9284-7505*

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української та іноземних мов

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

(Львів, Україна) *kovalrostyslav@gmail.com*

РОЛЬ НЕКРОПОЛІСТИКИ У ДОСЛІДЖЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ І НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДОМИХ ФІЛОЛОГІВ

На території Личаківського кладовища у Львові, котре є одним із найдавніших та найвідоміших у Східній Європі, поховано багато науковців й педагогів, котрі зробили вагомий внесок у розвиток філології у XIX – XXI століттях у Львові, Україні та за кордоном. Мета роботи полягає у спробі охарактеризувати роль некрополістики у вивченні їхньої професійної діяльності. Встановлено, що вони були авторами праць зі слов'янської філології, германістики, романістики, класичних і східних мов, есперанто; історії, журналістики, педагогіки, фольклористики, етнографії, епіграфіки, друкарства, книгознавства, папірології, музеєзнавства та інших напрямів. Їхня діяльність припала на Австрійську, згодом Австро-Угорську імперію, Польську Республіку, радянський період та незалежну Україну. Дослідження їхньої наукової й педагогічної спадщини тісно пов'язане з некрополістикою, яка, серед іншого, допомагає віднайти інформацію про місця їхнього поховання та втрачені в силу різних причин могили, повернути призабуті імена, розкрити особистість на тлі епохи. Галичина протягом цих періодів була і залишається важливим науковим центром завдяки вдалому географічному розташуванню на перехресті культур різних народів, діяльності Львівського університету та інших закладів вищої освіти, а також функціонуванню академічних організацій (зокрема, Наукового товариства імені Шевченка). Некрополістика уможливорює реконструкцію історії науки, виступаючи одним із альтернативних та важливих джерел інформації про особу, її родину, життєвий шлях й діяльність, адже доволі часто усе це перелічене на пам'ятнику чи гробівці. Вона значно розширює й доповнює традиційні методи досліджень. Личаківське кладовище у Львові є простором, що формує пам'ять про видатних діячів Галичини й дозволяє відстежити персональний склад наукової еліти краю. Перспективи подальших студій стосуватимуться аналізу джерельної бази з цієї проблематики.

Ключові слова: педагогічна діяльність, наукова діяльність, освітнє середовище, філологія, некрополістика, Личаківське кладовище.

Rostyslav KOVAL,*orcid.org/0000-0001-9284-7505*

PhD. (Philology), Associate Professor,

Associate Professor at the Ukrainian and Foreign Languages Department

Lviv Ivan Bobersky State University of Physical Culture

(Lviv, Ukraine) *kovalrostyslav@gmail.com*

THE ROLE OF CEMETERY STUDIES IN THE RESEARCH OF THE PEDAGOGICAL AND SCIENTIFIC ACTIVITIES OF FAMOUS PHILOLOGISTS

The Lychakiv Cemetery in Lviv is one of the oldest and most famous in Eastern Europe. This cemetery is the final resting place of many scientists and teachers who made significant contributions to the development of philology in Lviv, Ukraine, and abroad, from the 19th to the 21st century. The article aims to characterise the role of cemetery studies in the research of their professional activities. It has been established that they authored works on Slavic philology, German studies, Romance studies, classical and Oriental languages, and Esperanto, as well as on history, journalism, pedagogy, folklore studies, ethnography, epigraphy, printing, bibliography, papyrology, museology, and other subjects. Their activities spanned the Austrian Empire, and later the Austro-Hungarian Empire, the Polish Republic, the soviet period, and independent Ukraine. The research of their scientific and pedagogical heritage is closely related to cemetery studies. It helps to locate burial places and graves that have been lost for various reasons, restore forgotten names and reveal personalities against the backdrop of their era. During these periods, Halychyna was, and still is, an important scientific centre thanks to its successful geographical location at the crossroads of different cultural influences, the activities of Lviv University and other institutions of higher education, and the presence of academic organisations (notably the Shevchenko Scientific Society). Cemetery studies make it possible to reconstruct the history of science in modern-day Halychyna. They act as an important and alternative source about a person, his family, life path and activities, as all of this information is often indicated on a monument or tombstone. This significantly expands and complements traditional research methods. The Lychakiv cemetery in Lviv is a place where the memory of notable figures from Halychyna is preserved, enabling us to trace the personal histories of the region's scientific elite. Prospects for further studies will concern the analysis of the source base on this topic.

Key words: pedagogical activity, scientific activity, educational space, philology, cemetery studies, Lychakiv Cemetery.

Постановка проблеми. Кожне суспільство змушене вживати заходів щодо утилізації людських останків, відображаючи складну взаємодію релігії та соціального й культурного розвитку, етнічну ідентичність, національну політику та місцеве управління й вплив комерційного ринку (Rugg, 2021: 32). Кладовища завжди були частиною людського середовища. Беззаперечна істина про смертність людства змушує суспільство вчитися справлятися з нею та її роллю у житті. Некрополі та традиції поховання змінюються у різних культурах залежно від релігійних цінностей та звичаїв (Miller, 2006).

У багатьох містах світу цвинтарі вважаються активною частиною міського історичного контексту, пов'язаного з ідентичністю. У цьому сенсі вони є невід'ємною частиною культурного ландшафту міста (Pécsek, 2015). Однак вони можуть мати й інші значення – інтерес до генеалогії та сімейної історії, а також пробудження патріотизму під час відвідування національних військових меморіалів. Відвідування могил похованих знаменитостей робить кладовища пам'ятними й значущими з точки зору соціально-культурних вимірів (цит. за: Tomašević, 2018: 17). Цвинтарі та некрополі, на яких поховані відомі особистості, як історичні пам'ятки здавна привертають увагу вчених (Жадько, 2013: 29). Роль сучасної некрополістики полягає у вивченні, збереженні й дослідженні кладовищ як важливого джерела інформації про розвиток краю.

У 2026 році виповнюється 240 років з часу офіційного відкриття Личаківського кладовища у Львові. У його чисельних пам'ятниках не тільки збережена минушина в історичних пам'ятках, відобразились не тільки мистецькі стилі від кінця XVII до кінця XX століття. В них віддзеркалилася історія Галичини, з її битвами, національними змаганнями за волю України, з темними і світлими сторінками, з її діячами, визначними особистостями, які своїми діяннями в сферах політики, військової справи, науки, культури, мистецтва зробили значний внесок у духовну національну скарбницю (Жадько, 2013: 96). Актуальність нашої роботи вбачаємо у необхідності ґрунтовного вивчення історії філології у Галичині.

Аналіз основних публікацій. Дослідження, які стосуються історії Личаківського некрополя у Львові (Коваль, 2025), можливостей його використання у якості освітнього простору (Коваль, 2025), поховань відомих науковців (Коваль, Романчук & Матлашенко, 2023; Коваль, 2024; Коваль, Романчук & Матлашенко, 2024; Коваль, 2025) висвітлені у відповідних публікаціях автора. Зазначимо, що

освітні програми на кладовищах існують у різних містах Європи та у більшості випадків обмежуються прогулянками та презентаціями (Pliberšek & Vrban, 2019). Kate Fabiani Rigo дослідила простір цвинтаря як інструмент для занять гуманітарними науками, оскільки він надає численні можливості для вивчення релігії, мистецтва, смерті та історії, дозволяє реалізувати міждисциплінарну роботу, забезпечує рефлексію щодо педагогічної практики, впливає на формування ідентичності учня, здатність створювати та ділитися змістовним досвідом в освітньому просторі, розвиває підтвердження цінностей, культури та переконань, а також формує свідомість, орієнтовану на майбутнє (Fabiani Rigo, 2014). Pieter Warnich висвітлив роль кладовища у розробці можливої методології для вчителів історії для викладання на об'єктах спадщини (Warnich, 2010). Polona Jančič Hegediš та Vlasta Hus проаналізували особливості навчання на території цвинтаря (Hegediš, Hus, 2020).

Низка публікацій спрямована на вивчення цвинтарного туризму (Pécsek, 2015; Rugg, 2021; Tomašević, 2018). Brigitta Pécsek звернула увагу на переосмислення міських кладовищ у туристичній пропозиції та демонстрацію їхньої цінності як культурних туристичних продуктів, які можуть збагатити враження відвідувачів (Pécsek, 2015). Julie Joyce Rugg визначила труднощі, пов'язані з ідентифікацією, представленням та популяризацією похоронної спадщини (funerary heritage) (Rugg, 2021), тобто усіх матеріальних і нематеріальних аспектів, що стосуються смерті. Amelia Tomašević зазначила, що більшість проведених досліджень стосуються цвинтарів з антропологічної та архітектурної точок зору як гарних прикладів паркової архітектури, скульптурного мистецтва, культурної спадщини, часто музею просто неба, тоді як у туристичному контексті вони пов'язані з темним туризмом / танатотуризмом (Tomašević, 2018).

Мета роботи полягає у спробі охарактеризувати роль некрополістики у вивченні професійної педагогічної і наукової діяльності філологів, мовознавців та літературознавців, котрі знайшли місце вічного спочинку на території Личаківського кладовища у Львові.

Виклад основного матеріалу. Ми переживаємо період швидких змін, економічної, культурної, соціальної та поведінкової кризи. У багатьох кутках планети великим занепокоєнням є те, як адаптувати ці зміни в систему освіти та створити ефективне динамічне навчання (Fabiani Rigo, 2014).

Кладовища – це більше, ніж просто місця спочинку для померлих. Вони виконують практичну

функцію, є історичними пам'ятками, відображають культурні цінності, вражають своїм дизайном. Більшість цвинтарів приймають відвідувачів безкоштовно, і багато з них пропонують тематичні карти, брошури, додатки для смартфонів, аудіотури або екскурсії з гідом, які демонструють могили, скульптури, пам'ятники, каплиці та інші архітектурні споруди цього місця (Pliberšek & Vrban, 2019). Цінність дослідження місцевих кладовищ полягає у тому, що вони розкривають публічне обличчя людей громади чи місцевості. Нагробки можуть відкрити безліч інформації про попередніх мешканців, котрі відігравали свою роль у певній громаді чи місцевості. На нагробках можна побачити важливу особисту інформацію про померлого, таку як імена та прізвища, дати й місце народження та смерті, причину смерті, професію (Warnich, 2010: 77). Колективні уявлення про пантеон видатних постатей є одним із суттєвих чинників формування національної ідентичності (Жадько, 2013: 21). Догляду й ушанування потребують усі могили – це важливий складник загальної культури нації. Коли ж ідеться про поховання тих, хто залишив глибокий слід в історії нації, культурі, мистецтві, то пошанування їх – це ще й акт самоповаги, самовизнання й самоствердження нації, її консолідації (Жадько, 2013: 22).

На території Личаківського кладовища у Львові, котре є одним із найдавніших та найвідоміших у Східній Європі, поховано багато людей, котрі своєю діяльністю спричинилися до розвитку філології у XIX – XXI століттях у Львові, Україні та за кордоном. У різні часи вони працювали у закладах вищої освіти Львова, Києва, Одеси, Миколаєва, Харкова, Дрогобича, Кракова, Вроцлава, Любліна, Познані, Відня, Інсбрука, Вільнюса та інших міст; у гімназіях Львова, Тернополя, Дрогобича, Стрия, Золочева, Городка, Яворова, Бродів, Рогатина, Жовкви, Сокаля, Бережан, Коломиї, Бучача, Самбора, Заліщиків, Городенки, Тлумача, Тереховлі, Варшави, Кракова, Лодзя, Перемишля, Сянока, Вадовіц, Холма та багатьох інших міст та містечок.

На Личаківському цвинтарі поховані такі філологи-україністи як, наприклад, Амвросій Андрохівич (1879–1942), Стефанія Андрусів (1942–2018), Дмитро Бандрівський (1897–1983), Михайло Бараник (1888–1961), Володимир Барвінський (1850–1883), Олександр Барвінський (1847–1926), Іван Вагилевич (1811–1866), Іван Верхратський (1846–1919), Михайло Возняк (1881–1954), Володимир Гнатюк (1871–1926), Ярослав Гординський-Антонович (1882–1939), Дем'ян Григораш (1921–1992), Лукія Гумецька

(1901–1988), Антін Генсьорський (1890–1970), Марія Деркач (1896–1972), Пилип Деркач (1893–1957), Володимир Дмитрук (1906–1959), Іван Дорошенко (1924–1985), Богдан Завадка (1934–2009), Богдан Заклинський (1886–1946), Ярослава Закревська (1931–1999), Володимира-Олександра Захарків (1937–2015), Мирослава Зваричевська-Мороз (1936–2015), Володимир Здоровега (1930–2006), Ангеліна Кабайда (1919–1995), Ірина Калинець (1940–2012), Теофіль Комаринець (1927–1991), Лідія Коць-Григорчук (1926–2018), Дмитро Кусько (1933–1999), Остап Макарушка (1867–1931), Петро Мечник (1885–1953), Лідія Мінко (1904–2004), Леоніла Міщенко (1922–2004), Григорій Нудьга (1913–1994), Омелян Огоновський (1833–1894), Володимир Охримович (1870–1931), Таміла Панько (1935–1995), Юліан Редько (1905–1993), Михайло Рудницький (1889–1975), Тарас Салига (1942–2023), Павлин Свенціцький (1841–1876), Любомир Сенік (1930–2021), Василь Сімович (1880–1944), Микола Старовойт (1939–2012), Михайло Тершаковець (1883–1978), Володимир Труш (1977–2015), Ірина Фаріон (1964–2024), Іван Франко (1856–1916), Наталія Хобзей (1964–2018), Валентина Черняк (1914–1994), Маркіян Шашкевич (1811–1843), Ярослав Шуст (1913–1961), Василь Щурат (1871–1948), Степан Щурат (1909–1990), Яким Ярема (1884–1964) та інші; слависти Владислав Белза / Władysław Bełza (1847–1913), Вацлав Міхал Божемські / Wacław Michał Borzemski (1868–1935), Вільгельм Адольф Брухнальські / Wilhelm Adolf Bruchnalski (1859–1938), Конstantи Войцеховські / Konstanty Wojciechowski (1872–1924), Іраїда Галенко (1919–2014), Людоміл Герман / Ludomił German (1851–1920), Генрик Гаертнер / Henryk Gaertner (1892–1935), Войцех Гжегожевич / Wojciech Grzegorzewicz (1864–1931), Антоні Каліна / Antoni Kalina (1846–1906), Юзеф Калленбах / Józef Kallenbach (1861–1929), Нонна Копистянська (1924–2013), Францішек Крчек / Franciszek Krček (1869–1916), Адам Креховецькі / Adam Krechowicki (1850–1919), Євгеніуш Лазовські / Eugeniusz Łazowski (1807–1868), Ян Лецеєвські / Jan Leciejewski (1854–1929), Володимир Лучук (1934–1992), Антоні Юзеф Малецкі / Antoni Józef Małeckі (1821–1913), Микола Малярчук (1918–1972), Шимон Матусяк / Szymon Matusiak (1854–1922), Михайло Онишкевич (1906–1971), Роман Пілят / Roman Pilat (1846–1906), Тадеуш Піні / Tadeusz Pini (1872–1937), Францішек Прухніцкі / Franciszek Próchnicki (1847–1911), Іларіон Свенціцький (1876–1956), Теодозій Старак (1931–1999), Євген Топінка (1941–2011), Костян-

тин Трофимович (1923–1993), Пьотр Хмельовські / Piotr Chmielowski (1848–1904), Броніслав Чарнік / Bronisław Czarnik (1858–1918), Юзеф Чернецкі / Józef Czernecki (1847–1929) та інші.

На території некрополя спочивають класичні філологи Іван Бабій (1893–1934), Микола Байрак (1884–1950), Михайло Білик (1889–1970), Зигмунт Венцлевські / Zygmunt Węclewski (1824–1887), Платон Горницький (1884–1972), Гнат Гошовський (1846–1903), Ісидор Громницький (1850–1937), Томаш Гарліцкі / Tomasz Garlicki (1853–1920), Іван Добушак (1883–1965), Михайло Дубицький (1889–1944), Михайло Задорожний (1887–1960), Спиридон Кархут (1869–1931), Олекса Ковбуз (1885–1966), Ілля Кокорудз (1857–1933), Генрик Копя / Henryk Kopia (1866–1933), Ярослав Коржинський (1895–1962), Броніслав Кручкєвіч / Bronisław Kruczkiewicz (1849–1918), Семен Кузик (1881–1953), Микола Ластовецький (1872–1962), Петро Левицький (1840–1894), Тадеуш Мар'ян Левіцкі / Tadeusz Marian Lewicki (1865–1943), Соломон Лур'є (1891–1964), Костянтин Лучаківський (1846–1912), Францішек Майхровіч / Franciszek Majchrowicz (1858–1928), Тадей Мандибур (1826–1908), Юрій Мушак (1904–1973), Григорій Наливайко (1860–1924), Пшемислав Нементовські / Przemysław Niementowski (1846–1908), Аполлон Ничай (1846–1918), Іларіон Огоновський (1854–1929), Микола Панчук (1883–1960), Василь Пастушин (1889–1958), Станіслав Пільх / Stanisław Pilch (1882–1945), Людвік Сальо (1853–1915), Зигмунт Самолєвіч / Zygmunt Samolewicz (1842–1898), Едмунд Скарбінські / Edmund Skarbiński (1886–1940), Францішек Ксавери Смолька / Franciszek Ksawery Smolka (1882–1942), Броніслав Старецький (1856–1931), Йосип Степків (1887–1949), Вінценти Сьмялек / Wincenty Śmiałek (1863–1943), Лука Турчин (1881–1950), Степан Федів (1862–1937), Едвард Фідерер / Edward Fiderer (1846–1921), Корнель Фішер / Kornel Fischer (1849–1900), Едвард Харкевич (1855–1913), Владислав Ходачек / Władysław Chodaczek (1884–1944), Сергій Шарипкін (1941–2020), Станіслав Ян Шнайдер / Stanisław Jan Schneider (1858–1917), Ян Щепаньські / Jan Szczepański (1872–1934), Микола Щербанський (Щербанюк) (1882–1951), Юліан Юхнович (1886–1946), Микола Янович (1879–1968) та інші.

Германісти Вітольд Барєвіч / Witold Varewicz (1865–1911), Вільгельміна Божемська / Wilhelmina Borzemska (1876–1944), Казімеж Броніковські / Kazimierz Bronikowski (1861–1909), Ярослав Вітошинський (1869–1946), Фелікс Роберт

Ган / Feliks Robert Hahn (1834–1905), Теофіл Герстманн / Teofil Gerstmann (1843–1907), Богдан Задорожний (1914–2008), Йосиф Застирець (1873–1943), Роксолана Зорівчак (1934–2018), Ольга Клименко (1899–1992), Олекса Ковбуз (1885–1966), Теодор Коростіль (1883–1944), Ганна Косів (1976–2019), Катерина Кусько (1931–2010), Євген Ланюк (1927–1974), Ірина-Олена Лежогубська (1894–1984), Платон Лушпинський (1880–1952), Іван Мандюк (1885–1957), Юліан Опільський (Юрій Рудницький) (1884–1937), Іван Паук (1909–2002), Василь Пачковський (1905–1963), Кароль Петелєнц / Karol Petelencz (1847–1930), Еміль Петцольд / Emil Petzold (1859–1932), Ольга Ріпецька (1918–2011), Марія Роздольська-Потурняк (1900–1951), Михайло Роздольський (1882–1960), Микола Сітницький (1884–1934), Марія Свенціцька (1918–2006), Теодор Стахльбергер / Teodor Stahlberger (1827–1888), Юліан Стефанович (1858–1930), Лука Турчин (1881–1950), Марія Шаповалова (1915–1994), Євгеніуш Арнольд Янота / Eugeniusz Arnold Janota (1823–1878) та романісти Ян Дарослав Амборські / Jan Darosław Amborski (1838–1905), Стефанія Векслєрова / Stefania Wekslerowa (1836–1923), Софія Волошак (1925–2011), Ірина Громницька (1904–1987), Амелія Лапчинська (1891–1972), Жінет Максимович (1929–1995), Петро-Олександр П'явка (1941–1999), Кароль Пехурські / Karol Piechurski (1809–1871), Любов-Марія Пірко (1940–2021), Роман Помірко (1942–2020), Едвард Порембовіч / Edward Porębowicz (1862–1937), Леон Стернкляр / Leon Sternklar (1866–1937), Фелікс Шумлянські / Feliks Szumlański (1814–1874), Казімеж Віктор Ярецькі / Kazimierz Wiktor Jarecki (1878–1939) також знайшли місце вічного спочинку на території Личаківського некрополя. Врешті, сходознавці Мохамед Садик-Бей Агабек-Заде / Məhəmməd Sadiq Ağabəyzadə (1865–1944), Роман Гамада (1961–2017), Ян Гжегожевські / Jan Grzegorzewski (1846–1922), Богдан Давідовіч / Bogdan Dawidowicz (1858–1933), Ярослав Дашкевич (1926–2010), Карапет Кеупрулян / Garabet Keuprulian (1884–1939), Михайло Кобрин (1871–1956), Тадеуш Станіслав Генрик Криговські / Tadeusz Stanisław Henryk Krygowski (1860–1915), Ян Кухарські / Jan Kucharski (1806–1874), Зигмунт Смогожевські / Zygmunt Smogorzewski (1884–1931), Атаназі Урбан Фіц / Atanazy Urban Fic (1901–1943) поховані там само (Козицький, 2010).

Багато з них здобули освіту не лише у Львові, а й в університетах Кракова, Варшави, Вроцлава, Відня, Граца, Праги, Мюнхена, Лейпцига, Берліна, Парижа. Вони були авторами праць зі слов'янської

філології, германістики, романістики, класичних і східних мов, есперанто; історії, журналістики, педагогіки, фольклористики, етнографії, епіграфіки, друкарства, книгознавства, папірології, філігранології, бібліотекознавства, музеєзнавства, театрознавства та інших напрямів. Їхня науково-професійна діяльність припала на Австрійську, згодом Австро-Угорську імперію, Польську Республіку, радянський період та незалежну Україну. Значна частина їхніх робіт присвячена проблематиці слов'янської філології (зокрема, україністиці та полоністиці), класичним мовам та германістиці.

Некрополістика – це спеціальна історична дисципліна, яка комплексно вивчає поховальні пам'ятки (зокрема, некрополі й кладовища) як історико-культурні джерела від давнини до наших днів. Вона зберігає пам'ять як про видатних діячів та їхній внесок у розвиток політики, науки й культури, так й про звичайних людей. Власне, у нашому випадку, аналіз професійної діяльності філологів, котрі поховані на Личаківському кладовищі, дозволяє визначити основні тенденції становлення й розвитку цієї науки у Галичині на різних історичних етапах. Некрополістика допомагає віднайти інформацію про місця поховання та втра-

чені в силу різних причин могили, повернути призабуті імена, розкрити особистість на тлі епохи. Вона сприяє реконструкції історії науки, виступаючи одним із альтернативних джерел інформації про особу.

Висновки. Галичина є важливим науковим центром, що обумовлюється, серед іншого, вдалим географічним розташуванням на перехресті культур різних народів, діяльністю Львівського університету та інших закладів вищої освіти, а також академічних організацій (зокрема, Наукового товариства імені Шевченка). Розвиток філології тісно переплетений з історичними подіями, політичними та суспільними змінами й культурними трансформаціями.

Некрополістика є важливим інструментом у вивченні педагогічної та наукової діяльності філологів, котрі поховані на Личаківському кладовищі у Львові, розширюючи й доповнюючи традиційні методи досліджень. Саме цей некрополь є простором, що формує пам'ять про видатних діячів Галичини й дозволяє відстежити персональний склад наукової еліти краю. Перспективи подальших студій стосуватимуться аналізу джерельної бази з цієї проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жадько В. Енциклопедія некрополістики. Київ: Преса України, 2013. 703, [2] с.
2. Коваль Р. Історія Личаківського кладовища у працях іноземних дослідників. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць / М-во освіти і науки України, Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Вип. 105, 2025. С. 63–69. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.105.12>.
3. Коваль Р. Історія Личаківського цвинтаря у працях українських дослідників. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 83, т. 2, 2025. С. 296–302. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-44>.
4. Коваль Р. Кладовище як освітній простір. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 85, т. 1, 2025. С. 336–342. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-1-51>.
5. Коваль Р. Професійна діяльність відомих львівських германістів. Інноваційна педагогіка. Вип. 75, 2024. С. 22–29. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/75.3>.
6. Коваль Р. Професійна діяльність відомих львівських полоністів. Інноваційна педагогіка. Вип. 79, т. 1, 2025. С. 27–33. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.4>.
7. Коваль Р., Романчук О., Матлашенко Л. Професійна діяльність відомих львівських філологів-романістів. Інноваційна педагогіка. Вип. 69, т. 1, 2024. С. 25–31. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.4>.
8. Коваль Р., Романчук О., Матлашенко Л. Професійна діяльність українських класичних філологів (на прикладі осіб, похованих на території Личаківського некрополя). Інноваційна педагогіка. Вип. 66, 2023. С. 20–26. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/66.3>.
9. Козицький А. Львівські сходознавці першої третини ХХ століття. Вісник Львівського університету. Серія історична. Вип. 45, 2010. С. 389–410.
10. Fabiani Rigo K. Graveyard at School: Death and Cemetery may take place in the school? *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 116, 2014. Pp. 3740–3743. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.833>.
11. Hegediš P. J., Hus V. Cemetery as an Opportunity for Learning outside the Classroom. *Creative Education*, 11, 2020. Pp. 2660–2671. <https://doi.org/10.4236/ce.2020.1112197>.
12. Miller DeM. S., Rivera J. D. Hallowed Ground, Place, and Culture. *The Cemetery and the Creation of Place. Space and Culture*, Vol. 9, № 4, November 2006. Pp. 334–350. <https://doi.org/10.1177/1206331206292450>.
13. Pécssek B. City Cemeteries as Cultural Attractions: Towards an Understanding of Foreign Visitors' Attitude at the National Graveyard in Budapest. *Deturope*, 7, 1, 2015. Pp. 44–61.
14. Pliberšek L., Vrban D. Cemeteries as Cultural Heritage: Implementing the Model of Cemeteries-Cultural Heritage as Education Environment. *Mednarodno inovativno poslovanje = Journal of Innovative Business and Management*, 11 (2), 2019. Pp. 22–31. <https://doi.org/10.32015/IBM/2019-11-2-3>.
15. Rugg J. J. Turismo del patrimonio funerario: Definiciones y principios. *Revista Murciana de Antropología*, 2021. Pp. 31–58. <https://doi.org/10.6018/rmu.435441>.

16. Tomašević A. Cemeteries as tourist attraction. *Tourističko Poslovanje*, 21, 2018. Pp. 13–24. <https://doi.org/10.5937/TurPos1821013T>.
17. Warnich P. The value and role of cemeteries: Designing a possible methodology for teaching heritage to history learners. *Yesterday & Today*, № 5, 2010. Pp. 71–95.

REFERENCES

1. Zhadko V. (2013) *Entsyklopediia nekropoleznavstva [Encyclopedia of Cemetery Studies]*. Kyiv, 703, [2] s. [in Ukrainian].
2. Koval R. (2025) *Istoriia Lychakivskoho kladovyshcha u pratsiakh inozemnykh doslidnykiv [Lychakiv Cemetery in the Works of Foreign Researchers]*. *Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy. Zbirnyk naukovykh prats / M-vo osvity i nauky Ukrainy, Ukrainyski derzhavnyi universytet imeni Mykhaila Drahomanova*. Vyp. 105. 63–69. <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series5.2025.105.12>. [in Ukrainian].
3. Koval R. (2025) *Istoriia Lychakivskoho tsyntyaria u pratsiakh ukrainskykh doslidnykiv [History of the Lychakiv cemetery in the works of Ukrainian researchers]*. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 83, t. 2. 296–302. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-2-44>. [in Ukrainian].
4. Koval R. (2025) *Kladovyshche yak osvittii prostir [Cemetery as an Educational Space]*. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*. Vyp. 85, t. 1. 336–342. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-1-51>. [in Ukrainian].
5. Koval R. (2024) *Profesiina diialnist vidomykh lvivskykh hermanistiv [Professional activities of famous Lviv specialists in the field of German studies]*. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 75. 22–29. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/75.3>. [in Ukrainian].
6. Koval R. (2025) *Profesiina diialnist vidomykh lvivskykh polonistiv [Professional activities of famous Lviv specialists in the field of Polish studies]*. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 79, t. 1. 27–33. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2025/79.1.4>. [in Ukrainian].
7. Koval R., Romanchuk O., Matlashenko L. (2024) *Profesiina diialnist vidomykh lvivskykh filolohiv-romanistiv [Professional activities of famous Lviv Romance philologists]*. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 69, t. 1. 25–31. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.4>. [in Ukrainian].
8. Koval R., Romanchuk O., Matlashenko L. (2023) *Profesiina diialnist ukrainskykh klasychnykh filolohiv (na prykladi osib, pokhovanykh na terytorii Lychakivskoho nekropolia) [Professional activities of Ukrainian classical philologists (on the sample of persons buried at the Lychakiv necropolis)]*. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 66, 2023. 20–26. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/66.3>. [in Ukrainian].
9. Kozyskyi A. (2010) *Lvivski skhodoznavtsi pershoi tretyny 20 stolittia [Lviv orientalists in the first thirty years of the XXth century]*. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia istorychna*. Vyp. 45. 389–410. [in Ukrainian].
10. Fabiani Rigo K. (2014) *Graveyard at School: Death and Cemetery may take place in the school? Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 116. 3740–3743. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.833>.
11. Hegediš P. J., Hus V. (2020) *Cemetery as an Opportunity for Learning outside the Classroom*. *Creative Education*, 11. 2660–2671. <https://doi.org/10.4236/ce.2020.1112197>.
12. Miller DeM. S., Rivera J. D. (2006) *Hallowed Ground, Place, and Culture. The Cemetery and the Creation of Place. Space and Culture*, Vol. 9, № 4. 334–350. <https://doi.org/10.1177/1206331206292450>.
13. Pécssek B. (2015) *City Cemeteries as Cultural Attractions: Towards an Understanding of Foreign Visitors' Attitude at the National Graveyard in Budapest*. *Deturope*, 7 (1). 44–61.
14. Pliberšek L., Vrban D. (2019) *Cemeteries as Cultural Heritage: Implementing the Model of Cemeteries-Cultural Heritage as Education Environment*. *Mednarodno inovativno poslovanje = Journal of Innovative Business and Management*, 11 (2). 22–31. <https://doi.org/10.32015/JIBM/2019-11-2-3>.
15. Rugg J. J. (2021). *Turismo del patrimonio funerario: Definiciones y principios*. *Revista Murciana de Antropología*. 31–58. <https://doi.org/10.6018/rmu.435441>. [in Spanish].
16. Tomašević A. (2018) *Cemeteries as tourist attraction*. *Tourističko Poslovanje*, 21, 2018. 13–24. <https://doi.org/10.5937/TurPos1821013T>.
17. Warnich P. (2010) *The value and role of cemeteries: Designing a possible methodology for teaching heritage to history learners*. *Yesterday & Today*, № 5. 71–95.

Дата першого надходження статті до видання: 27.02.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 30.03.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.04.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

